

LIETUVOS BANKAS

Vertinimas ir pasiūlymai dėl mokesčių pakeitimo bei pensijų sistemos pertvarkos

Vitas Vasiliauskas,
Lietuvos banko valdybos pirmininkas
2018 m. balandžio 18 d.

Ar siūlomos reformos sprendžia dvi didžiausias problemas?

Mažas biudžeto pyragas

Kuklios būsimos pensijos dėl demografinio šoko

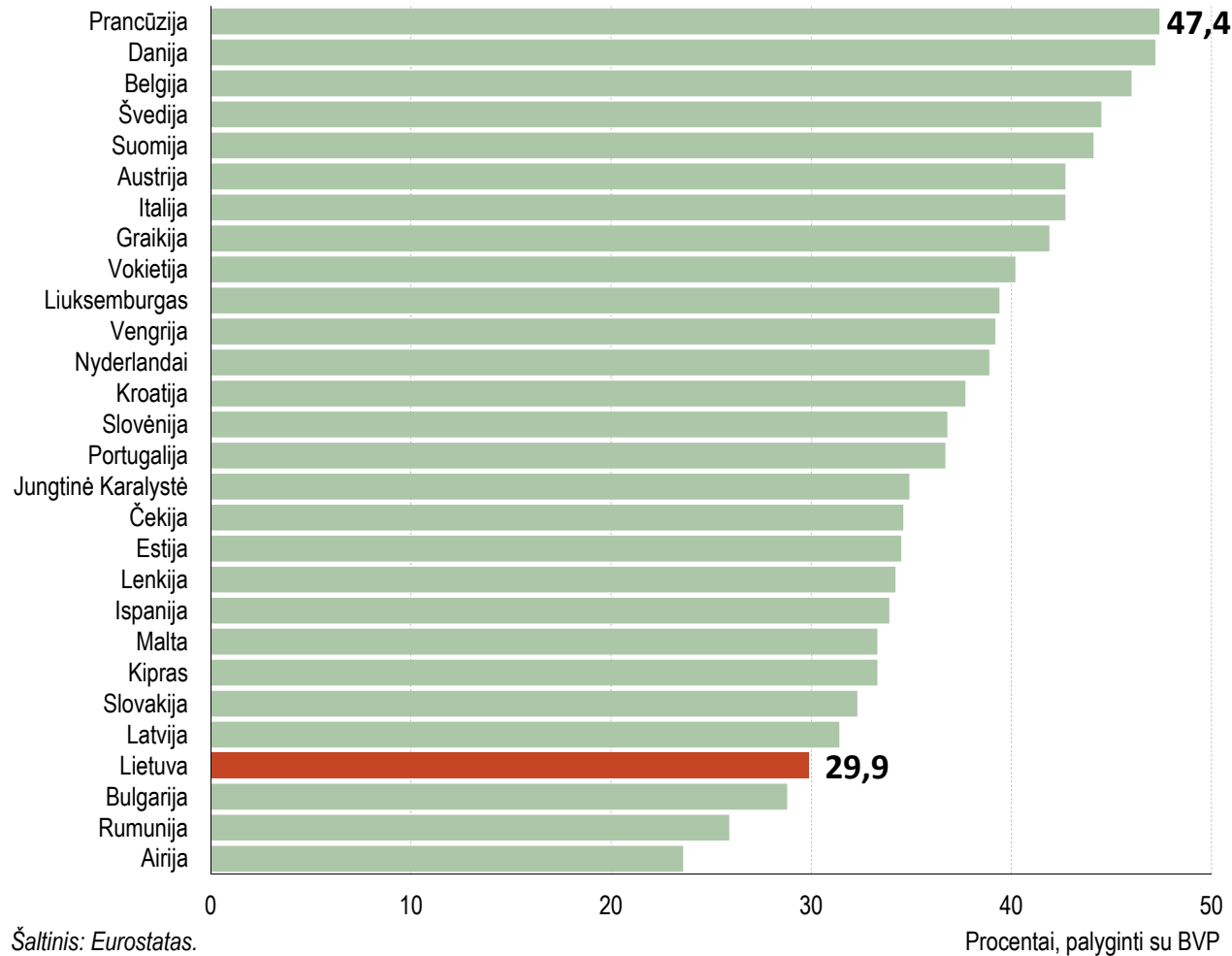

Mokesčių pakeitimų vertinimas

Mažas biudžetas: ES esame tarp paskutinių

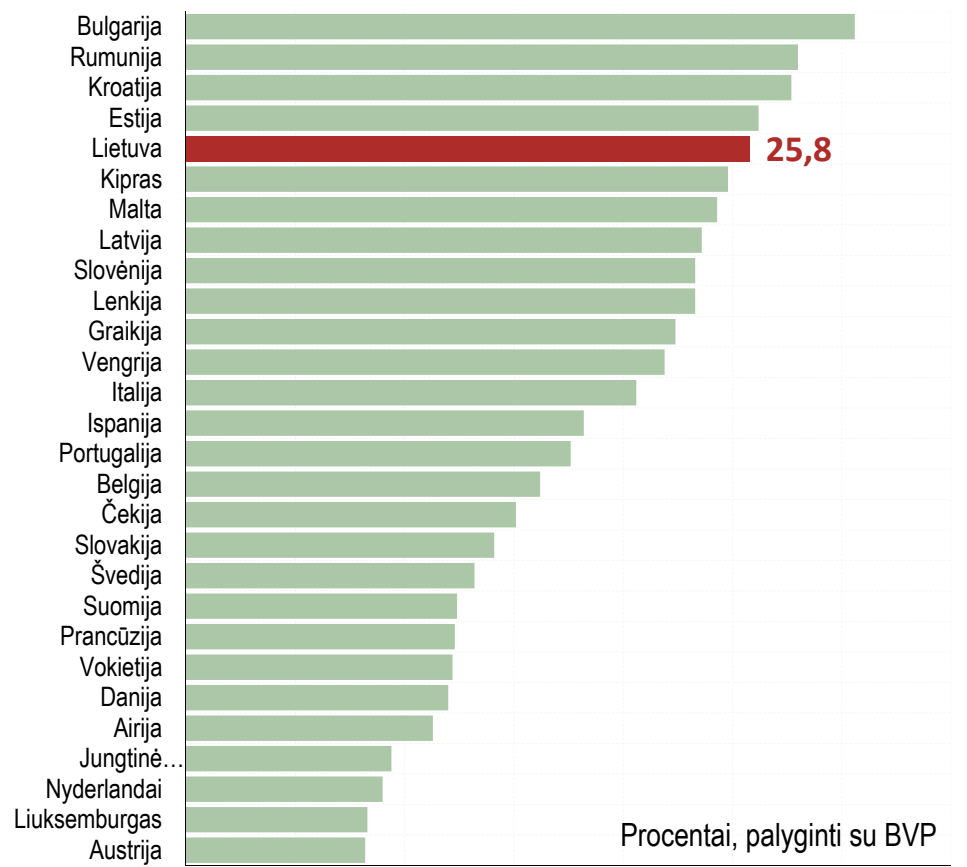
Valdžios sektoriaus mokestinių pajamų ir BVP santykis (2016 m.)

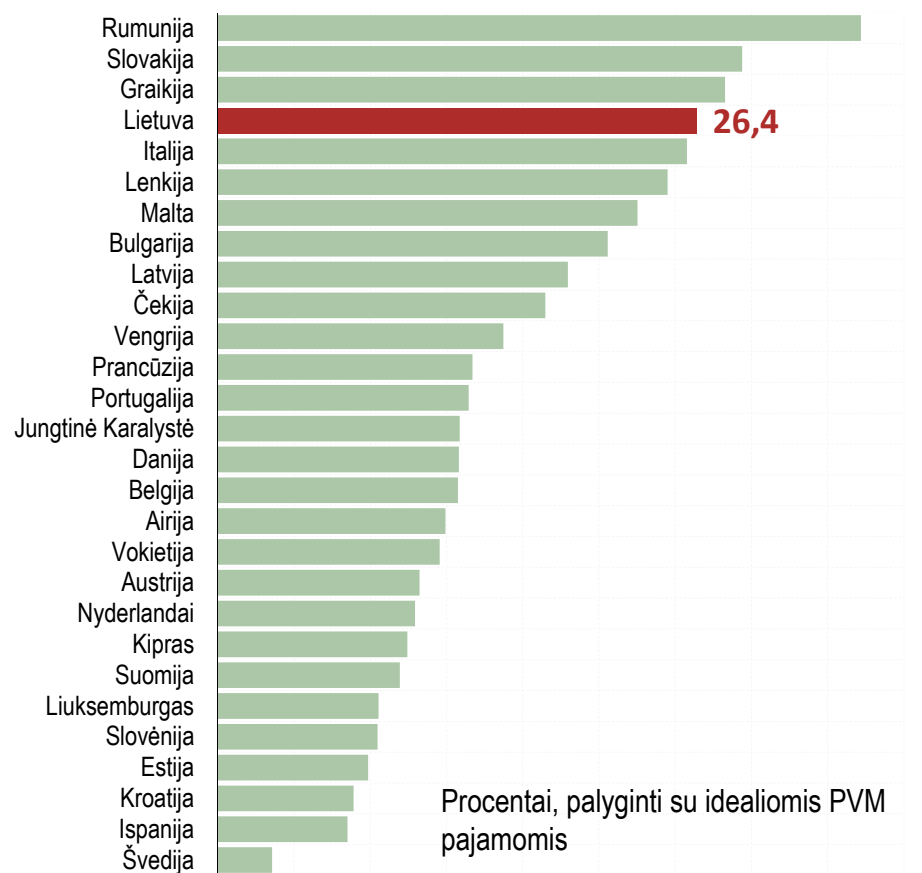
Pagrindinė mažo biudžeto priežastis – didelis šešėlis

Šešėlinė ekonomika (2015 m.)

Šaltinis: F. Schneider.

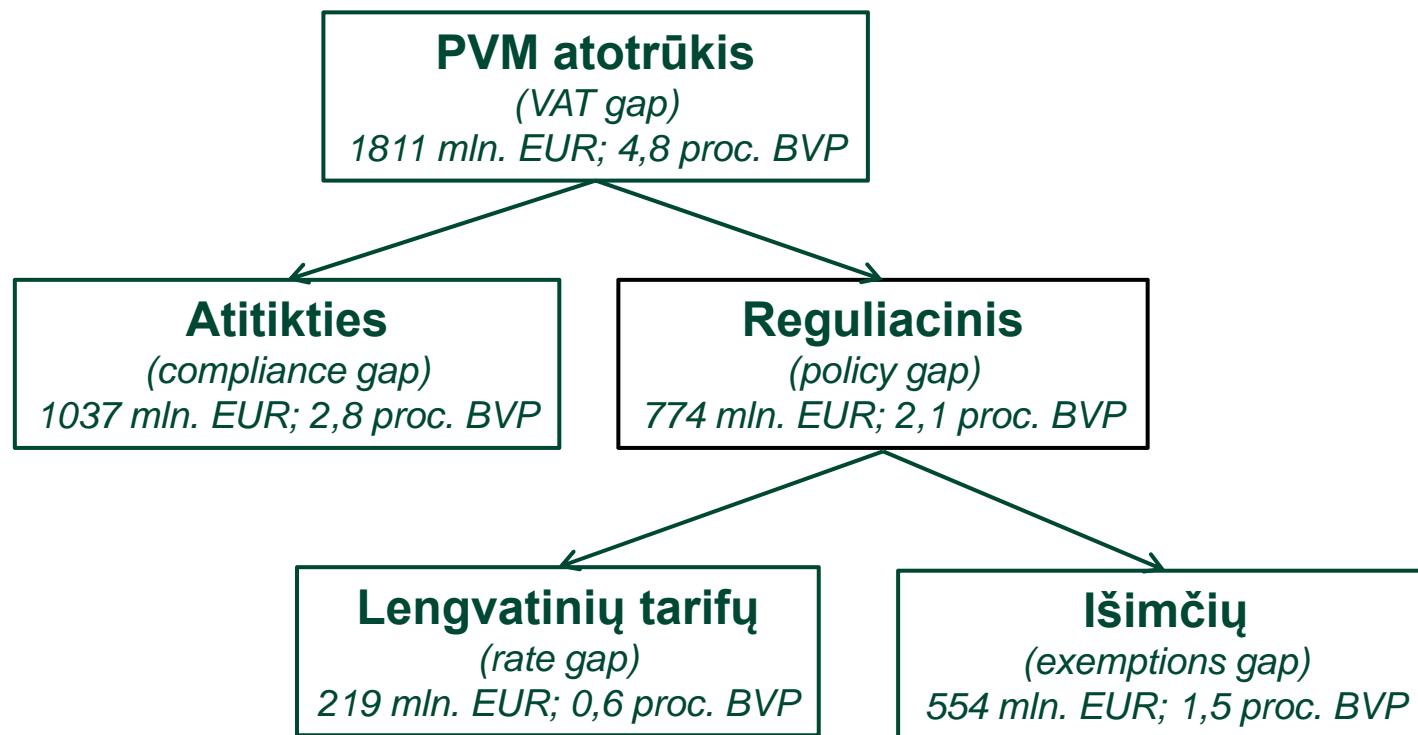
Nesumokėtas PVM (2015 m.)

Šaltinis: EK.

PVM atotrūkį daugiausia lemia mokesčio slėpimas

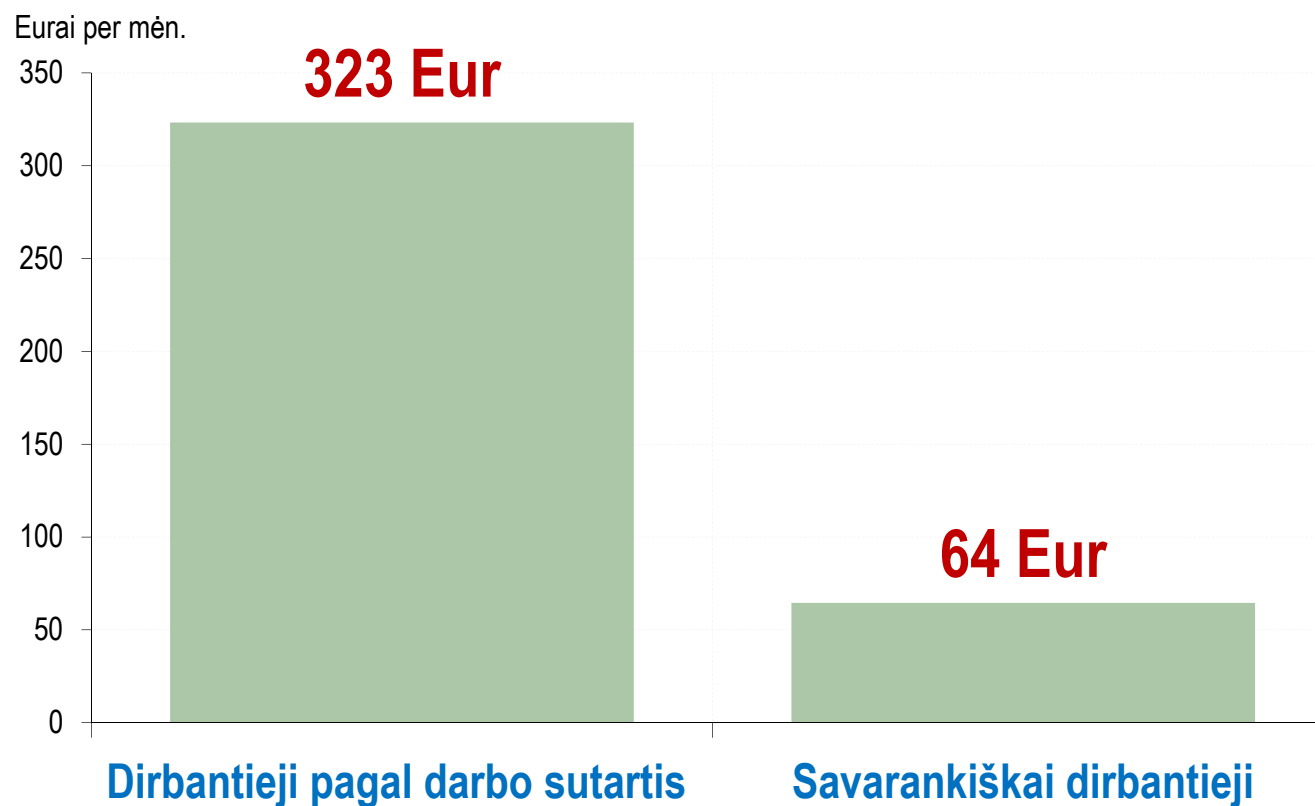

Šaltinis: Europos Komisija.

Kita mažo biudžeto priežastis – itin netolygus apmokestinimas

Vidutiniškai per mėn. vieno dirbančiojo sumokėta GPM ir VSDĮ suma (2016 m.)

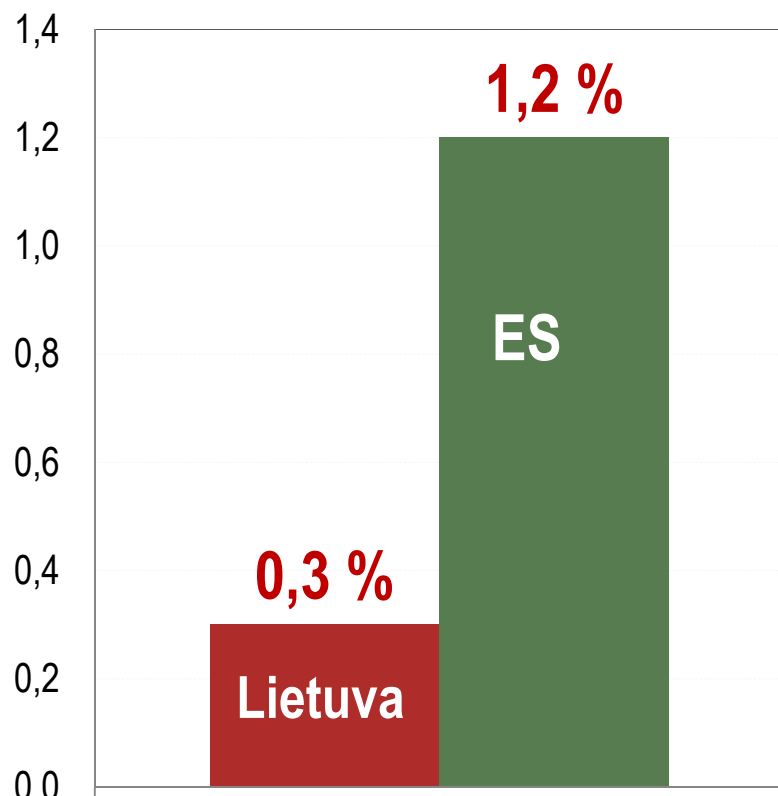
Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Eurostatas, „Sodra“, VMI ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Dar viena neišnaudota pajamų galimybė – turto apmokestinimas

Pajamos iš turto mokesčių (2016 m.)

Procentai, palyginti su BVP

Šaltinis: Eurostatas.

Šiuo metu Lietuvoje apmokestinama itin nedidelė būsto fondo vertės dalis (~ 1%)

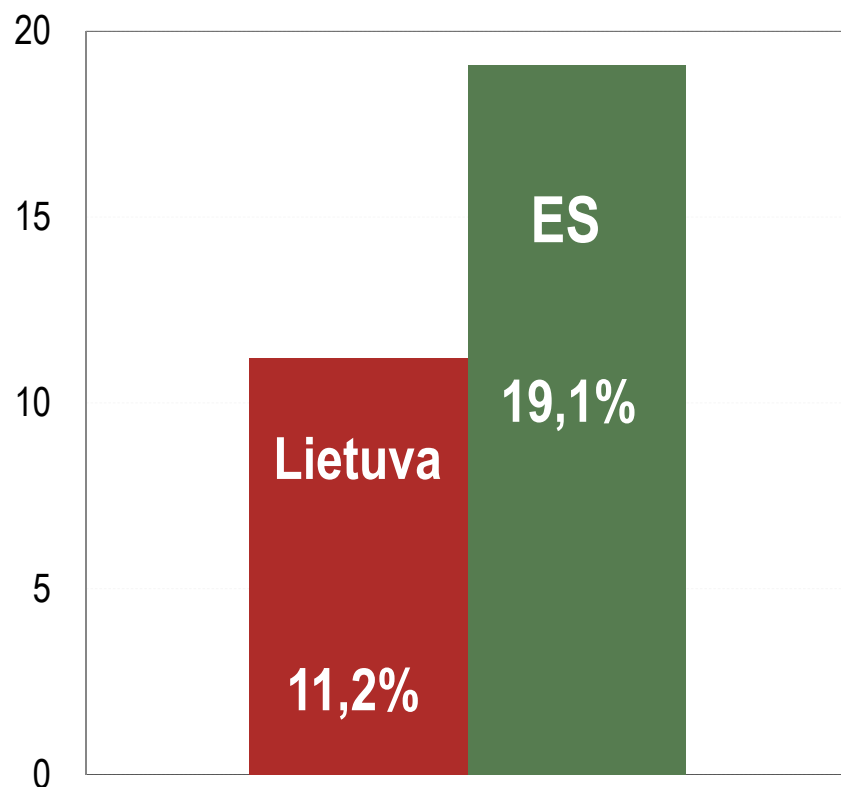

Mažo biudžeto pasekmės – kuklios pensijos, nedideli ištekliai viešosioms paslaugoms

Valstybės išlaidos socialinei apsaugai (2016 m.)

Procentai, palyginti su BVP

Šaltinis: Eurostatas.

Nepakankamai finansuojamos svarbios sritys, primokama per šešėlį

Mažiau galimybių kovoti su nelygybe, pvz., didinant pensijas

Pasiūlymai dėl šešėlio mažinimo – dalį vertiname teigiamai

**Darbuotojo ir darbdavio
Sodros mokesčių apjungimas**

IT priemonių naudojimas

Atvirkštinis PVM

**Mokesčių nemokančių įmonių
atribojimas nuo viešųjų pirkimų**

Netolygaus apmokestinimo pagal veiklos formas problema nesprendžiama

Pasiūlymai nepakankami – vien tik mažinti verslo liudijimo veiklų sąrašą neužtenka

Pasiūlymai dėl turto apmokestinimo – galimybės neišnaudojamos

NT mokesčio bazė plečiama minimaliai

**Mokesčio sąranga komplikauta,
galimybės apeiti mokesčių**

LB siūlymai: netolygaus apmokestinimo problemos sprendimas

**Panaikinti verslo liudijimus
kaip veiklos formą**

**Suvienodinti apmokestinimo GPM ir
socialinio draudimo tvarką pajamoms iš
sandomo darbo ir savarankiškos veiklos**

**Išplėsti galimybę vykdyti apskaitą pinigų
srauto principu smulkiam verslui**

LB siūlymai: šešėlio mažinimas ir dalies lengvatų atsisakymas

Sukurti
probleminių mokesčių mokėtojų registrą

**Atsisakyti nepagrįstų PVM lengvatų,
pvz., šildymo**

**Atsisakyti GPM lengvatų gyvybės draudimui
ir III pakopos pensijų fondams**

LB siūlymai: visuotinis ir progresinis NT mokestis

Plėsti NT mokesčio bazę: visuotinis progresinis mokestis, atsižvelgiant į socialiai jautriausias grupes

Parengti paprastą ir efektyvią NT mokesčio sąrangą, kad administruoti būtų pigu

Apmokestinti visą turimą NT, kad neliktų galimybės mokesį apeiti

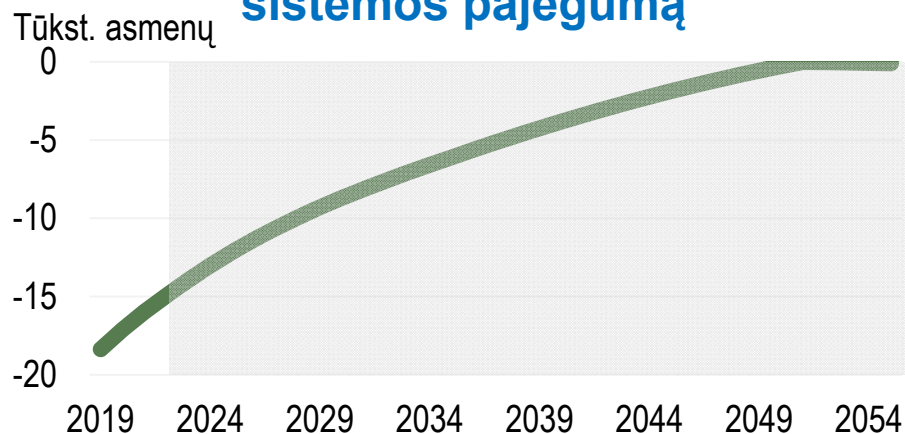
Pensijų sistemos pertvarkos vertinimas

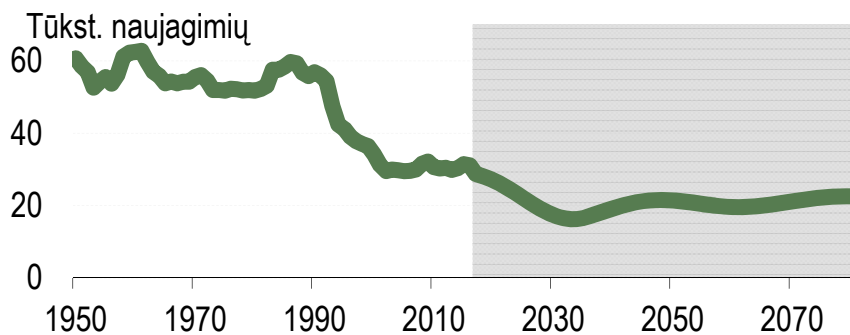

Demografinis šokas jau čia pat

Didelė emigracija mažina pensijų sistemos pajėgumą

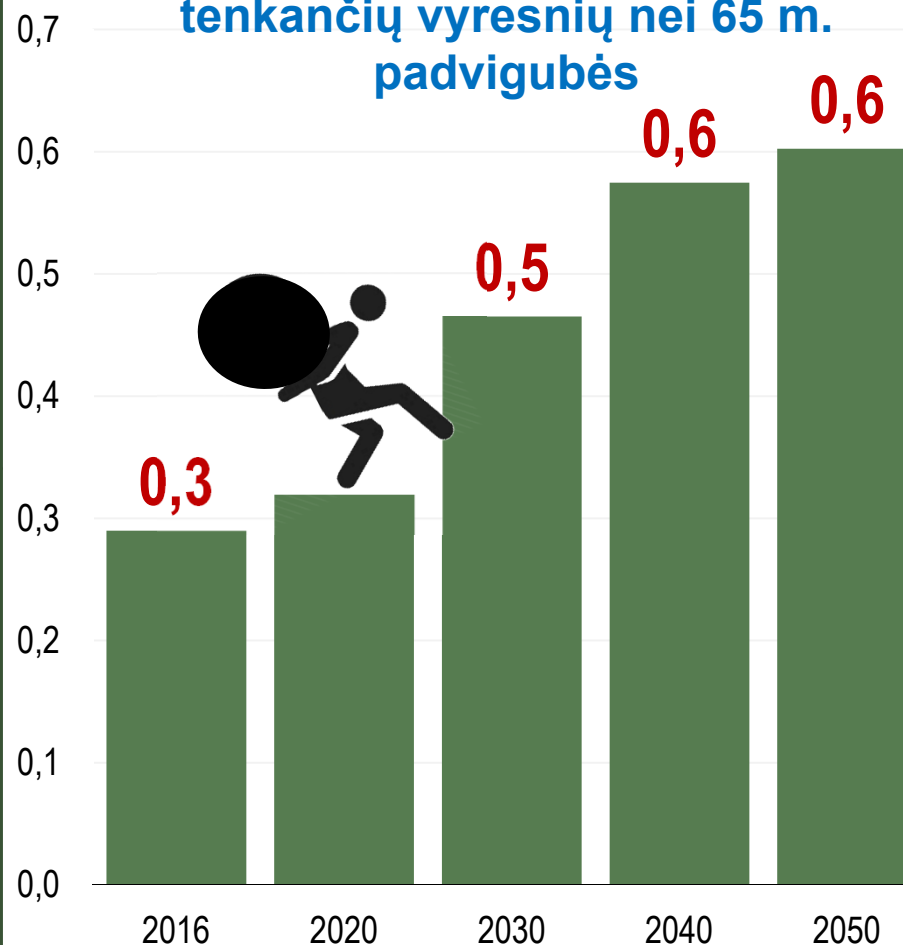

Nuo 1990 m. gimstamumas sumažėjo perpus, ir tai ne pabaiga

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir EUROPOP2013 gyventojų skaičiaus prognozės.

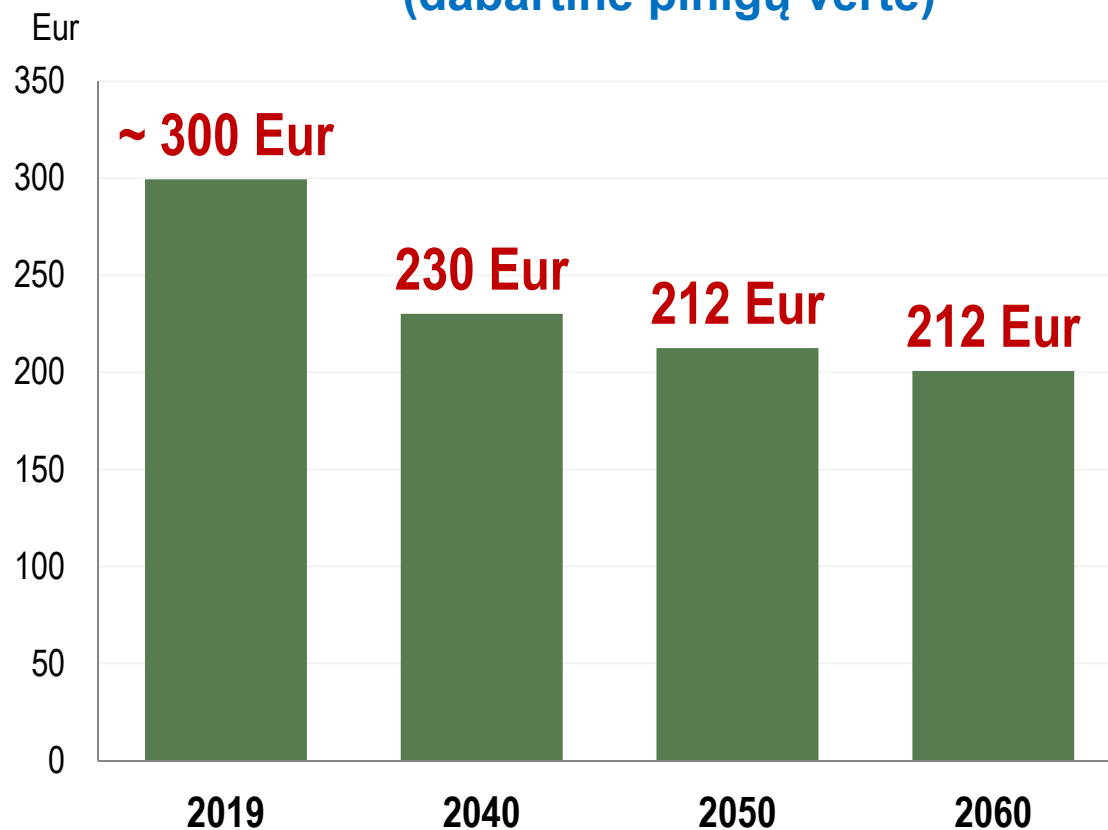
Vienam jaunesniam gyventojui tenkančių vyresnių nei 65 m. padvigubės

Demografinio šoko pasekmės – kuklios pajamos senatvėje ir nelygybė

Prognozuojamas pensijos dydis, nesimant pertvarkų
(dabartine pinigų verte)

Kuklių pensijų priežastys

**Demografinis šokas
mažina pensijų sistemos pajėgumą**

Pvz., 2012-2017 m. emigravo 260 tūkst. gyventojų

**Gyventojai patys menkai
tesirūpina rezervu senatvei**

**800 tūkst. gyventojų (daugiau nei pusė užimtųjų) pensijai
kaupia per menkai arba visai nekaupia**

Pensijų sistemos vientisumas lems tvaresnį rezervo kaupimą – vertiname teigiamai

Keičiama įmokų į II pakopą struktūra

4%

asmuo / darbdavys

2%

valstybės biudžetas

Nemažinant SODROS pensijos,
nebepriešinamos I ir II pakopos

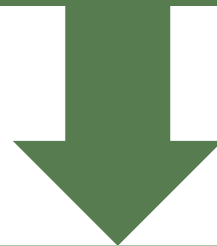
Asmeninis pensijos rezervas padės atlaikyti demografinio šoko smūgį – vertiname teigiamai

Užtikrinamas adekvatus kaupimas

Didėja kaupimo masiškumas

Didėja rezervas, kurį kiekviena karta atsineš į savo pensiją

Pigesnė sistema gyventojui užtikrins didesnes pajamas senatvėje – vertiname teigiamai

Perpus mažinami pensijų fondų atskaitymai

Mažesnė kaupimo rizika – Gyvenimo ciklo pensijų fondai

Pensijų kaupimo sistema tampa pigesnė ir saugesnė

LB siūlymai:

stiprinti ryšį tarp pensijų įmokų ir išmokų

Iš Sodros į valstybės biudžetą perkelti ne visą, o tik dalį bazinės pensijos (ne daugiau pusę)

Perkelus per didelę bazinės pensijos dalį, sumažėja galimybės stiprinti ryšį tarp asmens pensijos įmokų ir išmokų!

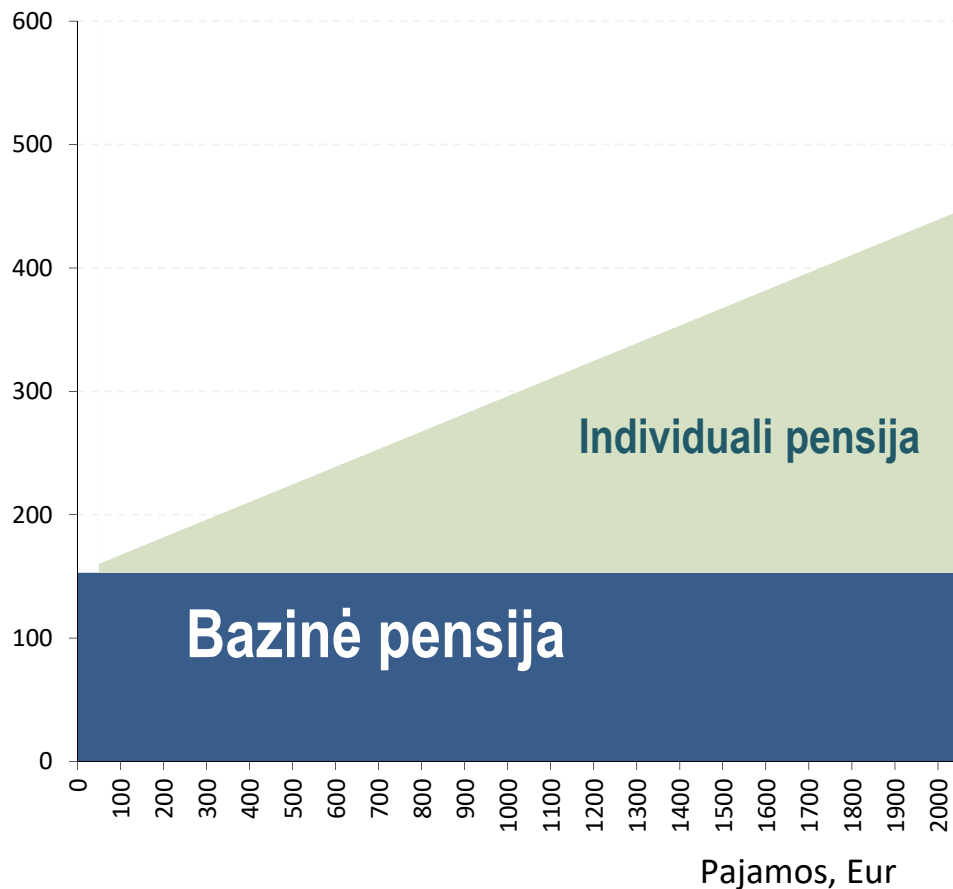

Depolitizuoti bazinės pensijos skaičiavimą

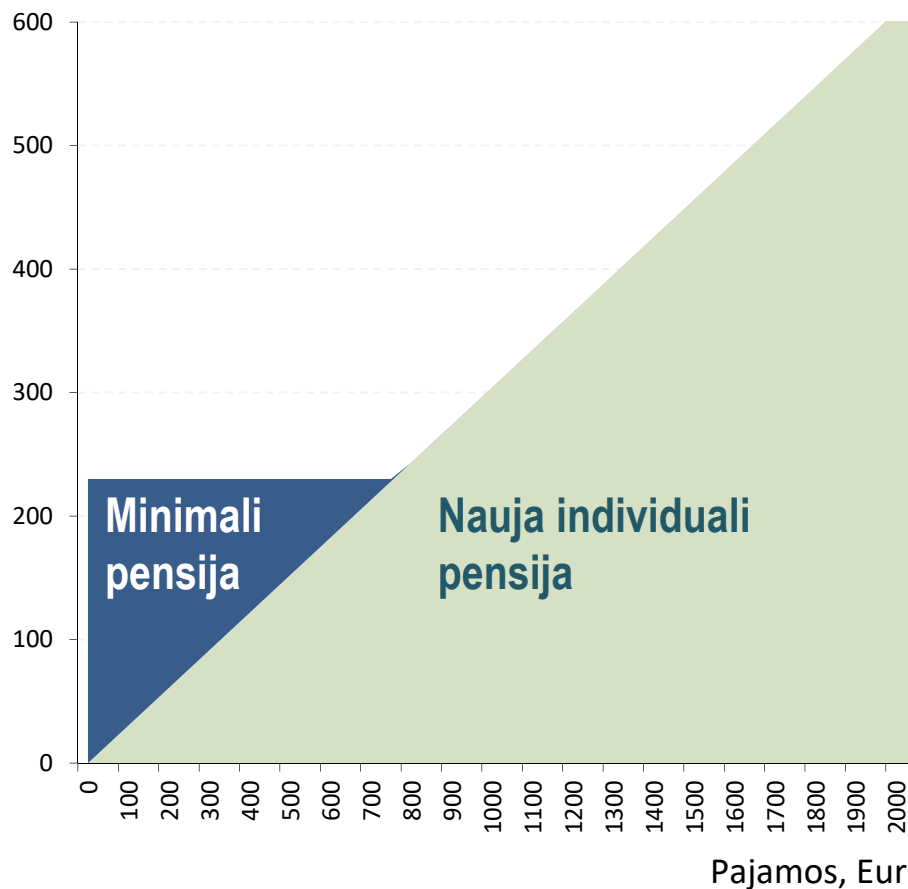

LB siūlymai: dalinis bazinės pensijos perkėlimas = galimybė stiprinti pajamų ir pensijų ryšį

Pensija, Eur

Pensija, Eur

LB siūlymai: atpiginti pensijų išmokas (anuitetus)

Pensijų išmoku sistema turi pigti ir tapti efektyvesnė ir aiškesnė

Centralizuoti pensijų anuitetų veiklą

Masto ekonomija, pigesni anuitetai,
daugiau paprastumo

LB siūlymai: aiškiai pateikti informaciją apie sukauptą pensiją I ir II pakopoje

Gyventojui vienoje vietoje turi būti aiškiai pateikta visa informacija apie jo numatomą gauti pensiją

Įdiegti centralizuotą II pakopos informacinę sistemą, ją susieti su I pakopa

Virtualioje pensijų sąskaitoje asmuo turėtų matyti visą pensiją iš I ir II pakopos

Visuminis vertinimas:
demografiniam šokui ruošiamasi, tačiau išliekame menko biudžeto šalimi

Yra teigiamų žingsnių: judinamos įsisenėjusios problemos, pvz., mokesčių konsolidavimas, postūmiai šešėlio mažinimui

Mokesčių reforma: biudžetas iš esmės nedidėja, siūlymai blogina fiskalinį balansą

Pensijų reforma: kaupiamas rezervas demografiniam šokui atlaikyti, panaikinamas pakopų priešinimas

Klausimai